

EXPRESSIEF TALENT DEEL B

COLOFON

Uitgeverij: Edu'Actief b.v.
0522-235235
info@edu-actief.nl
www.edu-actief.nl

Taalexpressie

Auteurs: Christine ten Kate (pedagoog en docent mbo)

Muziek

Auteurs: Manon de Jonge en Christine ten Kate

Beeldende Vorming

Auteurs: Christine ten Kate

Met dank aan Marjelle Barneveld (beeldend kunstenaar en docent)

Drama

Auteurs: Bureau Dramaxx: Emilie Riemers en Ruth Koger

Eindredactie: Christine ten Kate

Titel: Expressief talent deel B

ISBN: 978 90 3725 013 8, maakt deel uit van pakket 978 90 3725 037 4

Eerste druk/eerste oplage

Edu'Actief b.v. 2019

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van reprografische verveelvoudigingen uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16h Auteurswet dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (www.reprorecht.nl). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in compilatiewerken op grond van artikel 16 Auteurswet kan men zich wenden tot de Stichting PRO (www.stichting-pro.nl).

De uitgever heeft ernaar gestreefd de auteursrechten te regelen volgens de wettelijke bepalingen. Degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot de uitgever wenden.

Door het gebruik van deze uitgave verklaart u kennis te hebben genomen van en akkoord te gaan met de specifieke productvoorwaarden en algemene voorwaarden van Edu'Actief, te vinden op www.edu-actief.nl.

INHOUDSOPGAVE

1. WERKEN MET DIT KEUZEDEEL	4
2. AANSLUITEN BIJ DE ONTWIKKELING	7
3. ACTIVITEITENCYCLUS	76
4. UITDAGING	90

DIGITALE LEEROMGEVING

Bij sommige opdrachten heb je hulpmiddelen nodig. Bijvoorbeeld filmpjes, formulieren of een link naar een website. Deze staan allemaal in de digitale leeromgeving. Dit icoontje verwijst naar de digitale leeromgeving. Om hier te komen ga je naar start.24boost.nl.

Eerste keer inloggen in de digitale omgeving

Voordat je de digitale leeromgeving kunt gebruiken moet je je licentie activeren.

- Overleg met je docent welk type account je gebruikt.
- Ga naar www.edu-actief.nl/licentie.
- Bekijk de instructiefilm of lees het stappenplan.
- Volg de stappen.

Daarna kun je aan de slag!

In dit tweede deel van het keuzedeel Expressief talent specialiseer je je verder in het begeleiden van kinderen in hun creativiteitsontwikkeling. Je zoomt meer in op de ontwikkeling van kinderen. Met je activiteitenaanbod moet je goed aansluiten bij de ontwikkeling van kinderen vanuit de vier disciplines. Zo kun je kinderen zich laten ontwikkelen en laten genieten van de activiteiten.

In het eerste deel van Expressief talent deel B staan de vier disciplines centraal:

- taalexpressie
- muziek
- beeldende expressie
- drama.

In het tweede deel maak je een activiteitencyclus die uitmondt in de uitdaging. Je kiest een discipline en een mooie afsluiting van je activiteitencyclus. Je kunt hierbij denken aan een optreden, tentoonstelling, een film maken en vertonen, een verhaal schrijven en laten voorlezen en uitspelen enzovoort.

Als je dit keuzedeel hebt afgerond, ben je een waardevolle specialist in Expressief talent voor jouw doelgroep. Je hebt kinderen iets heel moois te bieden, namelijk de wetenschap dat kennis je brengt van A naar B, maar fantasie je overal brengt! (Albert Einstein).

Let op!

Waar kind/kinderen staat kun je ook deelnemer/deelnemers of cliënt/cliënten lezen.

Kinderen in contact brengen met kunst op school en in de kinderopvang is belangrijk. Je wilt ze leren om creatief te denken, zichzelf te leren kennen, te experimenteren en om zich te uiten. Als je kinderen van jongs af aan in aanraking laat komen met creatieve activiteiten krijgen ze optimaal de kans om zichzelf hierin te ontwikkelen.

Jij bent degene die kinderen op school en in de kinderopvang in contact kan brengen met de rijke wereld van de creatieve expressie!

LEERDOELEN

1. Je hebt een brede, gespecialiseerde kennis van de vier creatieve disciplines.
2. Je hebt inzicht in je eigen creatieve talenten, mogelijkheden en vaardigheden.
3. Je kunt globaal beschrijven hoe het brein zich ontwikkelt en hoe creativiteit daaraan bijdraagt.
4. Je kunt de waarde beschrijven van werken met beeld, dans, drama, muziek, taal, spel- en beweging voor de doelgroep en dit uitdragen aan collega's.
5. Je hebt kennis van de ontwikkeling van de doelgroep in relatie tot de vier disciplines en je kunt in de praktijk aansluiten bij de mogelijkheden en de ontwikkelingslijn van de doelgroep.
6. Je voert activiteiten uit die een beroep doen op creativiteit, experimenteren en ontdekken.
7. Je zet middelen, mogelijkheden en materialen in om een breed aanbod van creatieve activiteiten te realiseren.
8. Je hebt kennis van de stappen in een creatief proces (fasen en cycli).
9. Je kunt beelden, taal, muziek, spel en beweging gebruiken om er gevoelens en ervaringen mee uit te drukken en om te communiceren.
10. Je kunt inspelen op de reacties van de doelgroep bij het 'beleven' van en/of deelname aan expressie (o.a. op vreugde, angst, gêne, boosheid en verdriet).
11. Je kunt de doelgroep inspireren, stimuleren en begeleiden bij het doorlopen van een creatief proces, en je daagt de doelgroep uit tot expressie.
12. Je kunt reflecteren op eigen werk en dat van anderen, naar proces en naar product.

Dit keuzedeel bestaat uit:

- *Theorie, begrippen en opdrachten*

Hierbij leer je over en oefen je met de praktijk. In sommige opdrachten werk je aan beroepsproducten, deze opdrachten herken je aan . Deze beroepsproducten kun je verzamelen in je portfolio en heb je nodig om de uitdaging aan het einde van het keuzedeel goed af te ronden.

De beroepsproducten in dit keuzedeel zijn:

- een activiteit vanuit alle vier disciplines
- een doelgroepanalyse van twee baby's en vijf creatieve beeldende activiteiten
- een doelgroepanalyse van twee peuters en vijf creatieve beeldende activiteiten
- een doelgroepanalyse van twee kleuters en vijf creatieve beeldende activiteiten
- een doelgroepanalyse van twee middenbouwschoolkinderen en vijf creatieve beeldende activiteiten
- een doelgroepanalyse van twee bovenbouwschoolkinderen en vijf creatieve beeldende activiteiten
- een taalexpressie-activiteitenmap
- een uitvoering van een drama-activiteit
- drama-activiteiten voor vier leeftijdsgroepen
- een enquête over de belevingswereld van de doelgroep
- een drama-activiteit die de taalvaardigheid kan stimuleren
- een dramales bij een socialisatie-aspect
- een voorstelling volgens een verhaallijn, met een decor en een trailer
- een muziekmap
- een activiteitencyclus.

- *Test je kennis*

Hiermee kun je zelf je kennis van de theorie testen.

- *Uitdaging*

Dit is het eindproduct en de afronding van het keuzedeel. Hier werk je gedurende het hele keuzedeel naartoe. En hier word je op beoordeeld.

In deel B van het keuzedeel Expressief talent word je verder voorbereid op de centrale uitdaging: het aanbieden van een activiteencyclus aan je doelgroep die uitmondt in een einddoel.

Je kiest een discipline waarin jij je talent goed kunt inzetten en ontwikkelen en kiest je einddoel. Hierbij kun je denken aan een optreden door jouw doelgroep of een expositie van werk van jouw doelgroep. Denk 'out of the box', wees creatief en verras jezelf! In een cyclus van activiteiten van totaal 300 minuten werk je met de doelgroep naar dit einddoel toe. Jij bereidt iedere activiteit zorgvuldig voor, evalueert iedere activiteit en je begeleidt geheel zelfstandig het optreden of de expositie van en met jouw doelgroep. Vervolgens maak je een creatieve presentatie van het proces, de uitvoering en je reflectie op het geheel. Je laat door het uitvoeren van deze centrale uitdaging zien dat:

- *je een cyclus van activiteiten, met een duidelijke opbouw, vanuit een specifieke discipline kunt aanbieden*
- *je een creatief proces van de doelgroep kunt begeleiden*
- *je in de praktijk kunt aansluiten bij de mogelijkheden en de ontwikkelingslijn van de doelgroep*
- *je kunt beschrijven welke activiteiten een beroep doen op creativiteit, experimenteren en ontdekken*
- *je middelen, mogelijkheden en materialen kunt inzetten om een breed aanbod van creatieve activiteiten te realiseren.*

- *Theorietoets*

Je docent besluit of je ter afsluiting een theorietoets maakt.

Je ziet het direct als je een groep binnenstapt. Kinderen zijn verschillend. Het zijn meisjes of jongens, groot, klein, dun of dik. Ook zijn er verschillen die je pas ziet als je kinderen beter leert kennen. Op sociaal, cognitief, emotioneel en motorisch niveau zie je verschil. De verschillen zijn nog niet uitgegroeid, kinderen zijn nog volop in ontwikkeling.

Jij gaat de ontwikkeling van kinderen op verschillende gebieden begeleiden en stimuleren, met name als het gaat om de creatieve ontwikkeling. Je gaat de kinderen niet alleen iets leren over kleurgebruik, muzieknoten, rijmen en emoties maar je probeert ze in alle opzichten te stimuleren in hun ontwikkeling. Zo worden ze slimmer, handiger, zelfstandiger, nieuwsgieriger, sociaalvaardiger enzovoort. Je gaat je verdiepen in de beeldende, taalexpressie-, muziek- en drama-ontwikkeling van kinderen. En je sluit hierbij aan met het maken van een activiteitencyclus en doelgroepanalyses.

Met je aandacht en enthousiasme stimuleer je kinderen om hun creativiteit te ontwikkelen.

AAN HET EIND VAN DIT HOOFDSTUK

1. kun je globaal beschrijven hoe het brein zich ontwikkelt en hoe creativiteit daaraan bijdraagt
2. kun je de waarde beschrijven van werken met beeld, dans, drama, muziek en taalexpressie, voor de doelgroep en dit uitdragen aan collega's
3. heb je kennis van de ontwikkeling van de doelgroep in relatie tot de vier disciplines en je kunt in de praktijk aansluiten bij de mogelijkheden en de ontwikkelingslijn van de doelgroep
4. ken je activiteiten die een beroep doen op creativiteit, experimenteren en ontdekken
5. kun je middelen, mogelijkheden en materialen inzetten om een breed aanbod van creatieve activiteiten te realiseren.

ORIËNTATIE

Dat creativiteitsontwikkeling in de breedste zin belangrijk is voor de ontwikkeling van kinderen wist je natuurlijk al vanuit het werken aan keuzedeel Expressief talent A. In keuzedeel Expressief talent B ga je je kennis en vaardigheden verder verdiepen. Werken met beeldende vorming, taalexpressie, muziek en drama is niet alleen maar heel erg leuk, maar vooral heel erg waardevol voor de ontwikkeling van kinderen!

Hierna zie je hoe enkele deskundigen aankijken tegen beeldende vorming en de ontwikkeling van de creativiteit.

Howard Gardner stelt dat door middel van kunsteducatie meerdere intelligenties aangesproken en daarmee ontwikkeld worden en er een groei plaatsvindt in de persoonlijke ontwikkeling. Door middel van kunsteducatie ontstaat er meer inzicht in kunnen lezen en begrijpen van symbolen en metaforen. Volgens Gardner ontstaat er een groei in het zelfbeeld en zelfvertrouwen door het hebben van meer inzicht in symbolen en metaforen.

Op het gebied van de creativiteitsontwikkeling stellen Unesco en de Reggio Emilia-benadering dat kunst stimuleert om de eigen werkelijkheid en visies op nieuwe manieren te bezien en daarnaar te handelen. Beiden stellen wel dat er bepaalde voorwaarden zijn waardoor de creativiteitsontwikkeling zo optimaal mogelijk plaatsvindt. Deze voorwaarden zijn: een omgeving waar de deelnemers zich veilig voelen en gestimuleerd en aangemoedigd worden om te experimenteren.

Vaak bied je beeldende en creatieve activiteiten aan in specifieke ruimtes en op ingeroosterde en geplande momenten. Daarnaast is het ook heel goed mogelijk om in dagelijkse kleine activiteiten alle disciplines aan bod te laten komen. Zo kun je het werken aan creatieve talenten van kinderen door de dag heen verweven in je aanbod.

STARR-METHODE

De **STARR-methode** is een goede methode om te reflecteren.

Stappen

De STARR-methode bestaat uit de volgende stappen:

Situatie en Taak

Omschrijf de situatie en geef daarbij aan welke taak/rol jij had.

Actie en Resultaat

Omschrijf welke acties/handelingen je op dat moment hebt ondernomen en wat hiervan het resultaat was.

Reflectie

- Beschrijf hoe jij je op dat moment in de situatie voelde.
  - Beschrijf waarom je op deze manier hebt gehandeld.
  - Beschrijf hoe je het de volgende keer anders zou aanpakken.
-

ACTIVITEITENSHEMA

Om een activiteit voor te bereiden, kun je dit werkmodel gebruiken.

Beginsituatie

Doelgroepanalyse

Wie is je doelgroep?

Doel

Wat wil je bereiken met je activiteit?

Vaststellen van het doel met behulp van ontwikkelingsaspecten:

- **motorische** aspecten
bijvoorbeeld de fijne motoriek ontwikkelen (knippen, plakken)
- **cognitieve** aspecten
bijvoorbeeld spelregels onthouden, nieuwe technieken leren, taalontwikkeling
- **sociaal-emotionele** aspecten
bijvoorbeeld leren samenwerken, rekening houden met anderen, opruimen.
- enzovoort.

Je eigen leerdoel

Wat wil jij leren?

Vorbereiding en organisatie

Beschrijving activiteit

- Welke activiteit ga je doen?
- Wat moet je regelen/klaarzetten?
- Hoe gaat de activiteit verlopen (volgorde, spelregels, tijdsplanning enzovoort)?

Plannen

- Wanneer vindt de activiteit plaats (dag en tijdsduur)?
- Wat zijn de kosten? Welke accommodatie, materialen en hulpmiddelen heb je nodig?
- Hoe ga je begeleiden en hoe is de taakverdeling?

Uitvoering

Uitleg en presentatie

- Hoe ga je duidelijk maken wat moet gebeuren (maak een keus; ga je iets voordoen of juist niet)?
- Ga je de kinderen enthousiasmeren? Hoe doe je dat?

- Werk je met een inleiding en afronding?

Uitvoering en begeleiding

- Wat doe je om de kinderen goed te begeleiden, te motiveren en te stimuleren?
- Op welke manier kun je aandacht besteden aan het groepsproces tijdens de activiteit (kinderen richten op elkaar, laten samenwerken)?
- Hoe begeleid je de kinderen hierbij?

Evaluatie

Vul het evaluatieformulier in.

OPDRACHT 1 Een activiteit vanuit de vier disciplines [BP]

Pedagogisch medewerker Gea zit in de kring met de peuters. Ze spelen deze periode rondom het thema rupsen en vlinders en de peuters weten al precies hoe het gaat: 'Rupsje at, rupsje at, rupsje at een gat in blad' (taalexpressie). Terwijl Gea dit versje langzaam voordraagt, knabbelen alle peuters aan hun hand. Ze zijn rupsen die eten van het blad. Dan komen alle rupsen van hun stoel af en helemaal in elkaar gedoken gaan ze in de kring liggen (drama). 'Rupsje spon, rupsje spon, rupsje spon, een cocon in de zon ...' Gea legt op elke rups een kleurige doek. De peuters hebben allemaal een stuk van een laken bespat met ecoline (beeldende vorming). 'Vlinder vrij, vlinder vrij, vlinder vrij en weg dans jij!' De peuters kruipen uit hun cocon en vliegen als vlinders door de groep al zwaaiend met hun doek. Gea zet de mooie Emperor Wals van Strauss op en de Vlinders dansen heerlijk rond ... (muziek en bewegen).

Door de vier disciplines in een activiteit met elkaar te verweven en met elkaar te verbinden, maak je je activiteiten rijk!

- a. Loop in gedachten eens door een dag heen. Welke activiteiten doen de kinderen gedurende een dag? Kun jij een activiteit rijker maken door er vanuit alle vier disciplines elementen in te verweven?

Kies een activiteit waarbij je alle disciplines aan bod kunt laten komen.

Let bij het voorbereiden van je activiteit op de volgende criteria:

- Je bereidt je voor door het activiteitschema in te vullen.
  - Je stelt doelen vanuit de vier disciplines.
  - Je sluit aan bij de ontwikkeling en interesse van de doelgroep.
  - Je zet passende middelen en materialen in.
  - Er is voor de kinderen ruimte voor eigen creativiteit, ontdekken, experimenteren.
- b. Voer de activiteit uit in de beroepspraktijk.
- c. Vraag na afloop tips en tips aan je praktijkbegeleider. Schrijf een reflectieverslag volgens de STARR-methode.
- d. Lever je opdracht compleet met voorbereiding en evaluatie in bij je docent.

- e. Beoordeel jezelf. Zet een kruisje in de kolom die voor jou klopt.

BEOORDELING		
Ik heb de vier disciplines in een activiteit verwerkt.		
Ik heb me voorbereid door het activiteitschema in te vullen.		
Ik heb doelen gesteld vanuit de vier disciplines.		
Mijn activiteit sluit aan bij de ontwikkeling en interesse van de doelgroep.		
Ik heb passende middelen en materialen ingezet.		
Mijn activiteit biedt de kinderen ruimte voor eigen creativiteit, ontdekken, experimenteren.		
Ik heb na de activiteit een evaluatie ingevuld.		
Ik heb van de uitvoering een reflectieverslag geschreven volgens de STARR-methode.		
Het reflectieverslag bevat de onderdelen: situatie, taak, actie, resultaat, reflectie.		
Ik heb de tops en tips in het reflectieverslag verwerkt.		

DE BEELDENDE ONTWIKKELING VAN DE BABY

De ontwikkeling van het beeldend vermogen is door veel wetenschappers onderzocht. Er blijken lijnen waarlangs de ontwikkeling van kinderen, zelfs in verschillende culturen, zich op bijna dezelfde wijze voltrekken. Wel is het ene kind sneller in zijn ontwikkeling dan het andere kind.

Factoren

Factoren in het kind zelf en in de omgeving beïnvloeden deze ontwikkeling, bijvoorbeeld:

- Mama is beeldend kunstenaar en werkt thuis. De kinderen spelen van jongs af aan in haar atelier.
- Papa en mama werken beide buitenshuis en zijn nooit creatief bezig in aanwezigheid van de kinderen.
- Het kind beschikt al jong over een goede, fijne motoriek en veel concentratievermogen.
- Het kind beweegt vooral grof motorisch en kan moeilijk stilzitten.

Materialen verkennen

Voordat een kind een vorm kan tekenen en voor je spreekt van het begin van krabbelen, ontdekt het kind dat je met verschillende materialen iets verschillends kunt doen.

Sporen maken

Het kind ontdekt dat sommige materialen sporen nalaten. Zet je tuitbeker maar eens op de kop of trek een lijn over de tafel met je lepel yoghurt. Sporen maken gaat in het begin onbewust maar op een gegeven moment ontdekt het kind dat het zelf de veroorzaker is van dat gemaakte spoor. Die streep heb ik gemaakt en die streep kan ik, door er overheen te wrijven, weer laten verdwijnen. Ik maak sporen, dus ik besta (persoonlijkheidsontwikkeling). Deze toevallige 'wow'-momenten zijn leerzaam voor kinderen. Het is fijn als hun begeleiders het maken van sporen niet onnodig afremmen of verbieden.